

3.8 Meningen van bevrageerden ten aanzien van de verstekregeling

3.8.1 Verruiming mogelijkheden verdachte?

Uit de verkregen reacties wordt duidelijk dat er uiteenlopende antwoorden zijn gegeven op de vraag of de verstekregeling een verruiming van de mogelijkheden voor de verdachte om zijn verdediging door een raadsman te laten voeren oplevert. De zittende magistratuur ziet de regeling niet zonder meer als een verruiming.

'Voorheen kon ook zonder machtiging de raadsman de verdediging voeren voor zijn afwezige cliënt, sedert het Bouterse-arrest niet meer.' (Rechtbank)

'Gelet op de daarvoor bestaande praktijk is het een `verenging'. Wel biedt het - in geval van een machtiging - meer zekerheid dat iedere rechter de verdediging nu zal laten voeren.' (Rechtbank)

De staande magistratuur is op dit punt meer verdeeld. Vaak aangetroffen antwoorden zijn ook hier: geen verruiming want voor introductie van de regeling werd alle ruimte aan de raadsman gegeven, wel een verruiming omdat nu zekerheid bestaat over de mogelijkheid tot optreden van een gemachtigd raadsman. Uit de interviews met de advocaten is gebleken dat de meesten de nieuwe verstekregeling als een beperking zien, omdat voor introductie van de regeling conform de Lala-rechtspraak aan advocaten sowieso het woord ter verdediging werd gegeven.

'Verruiming is het niet echt; sinds 1994 werd de raadsman immers ook al aan het woord gelaten. Het is zelf eerder een verslechtering'.

Verenigbaarheid verstekregeling met eisen van het EVRM/EHRM

In paragraaf 2.3.6 is aandacht geschonken aan de literatuur en rechtspraak met betrekking tot de verenigbaarheid van de nieuwe verstekregeling met art. 6 EVRM en de daarop gebaseerde rechtspraak van het EHRM. Daarbij is gebleken dat meerdere auteurs erop wijzen dat het machtigingsvereiste een `unduly formalistic condition' als bedoeld in het Lala-arrest is.

Deze kwestie is ook in de interviews en enquête aan de orde gesteld. Volgens verwachting

plaatste een overgrote meerderheid van de respondenten uit de advocatuur vraagtekens bij het machtigingsvereiste van art. 279 Sv in het licht van het Lala-arrest.

‘Niet in overeenstemming. Door de zaak Bouterse wordt de verdediging ‘langelegd’. Door de zaak Bouterse wordt het in sommige gevallen onmogelijk gemaakt de verdediging te voeren en dat is in strijd met de uitspraak inzake Lala. Expliciet verwerpen voeren moet mogelijk zijn.’ (advocaat)

‘De Bouterse-zaak is waarschijnlijk niet in overeenstemming met Lala. Het machtigingsvereiste is te zien als een formalistische eis.’ (advocaat)

‘De verwachting is dat de Bouterse-zaak niet in overeenstemming is. Als iemand het woord wordt gegeven, dan moet dit volledig. Bovendien is het aan te bevelen dat zo veel mogelijk zaken op tegenspraak worden behandeld; dit met het oog op de kwaliteit van de uitspraak.’ (advocaat)

Uit de enquête blijkt dat men zowel uit de zittende magistratuur als uit de staande magistratuur ook reacties tegenkomt dat het machtigingsvereiste een ‘unduly formalistic condition’ in de zin van het Lala-arrest is. Een meerderheid stelt echter dat dit niet het geval is.

‘Ja, de huidige regeling is in overeenstemming. Alle verdedigingsrechten kunnen worden uitgeoefend op grond van art. 279 Sv. Het machtigingsvereiste valt niet onder ‘unduly formalistic conditions’ zoals aangegeven in de zaak-Lala. Dit betrof namelijk een andere situatie: het ging om het feit dat de raadsman zijn ‘vinger niet opstak’. Dat was wat flauw gesteld door de Nederlandse regering. Ook als hij zijn vinger wel had opgestoken had hij een negatief antwoord gehad. Hier is slechts sprake van het nagaan of de advocaat wel mag optreden van zijn cliënt. Meer niet.’ (Ressortsparket)

‘Ja, het is in overeenstemming. De regeling veronderstelt dat er contact is geweest tussen raadsman en verdachte en dit is ook logisch. Geen contact en toch de verdediging voeren komt vreemd over. Wil een raadsman de lusten, dan krijgt hij ook de lasten.’ (Ressortsparket)

Geconcludeerd kan worden dat de praktijk op dit punt nog redelijk verdeeld is. Naar het zich laat aanzien zal nieuwe, meer toegespitste, rechtspraak van het EHRM nodig zijn om op dit punt duidelijkheid te verkrijgen.

Een ander punt dat in paragraaf 2.3.6 aan de orde kwam was of er in de Bouterse-leer nog ruimte bestond om een onderscheid te maken tussen de gekozen en de toegevoegde raadsman. Met name advocaat-generaal Jörg stelde in zijn conclusie bij het Post-Bouterse-arrest dat er goede gronden bestonden om de toegevoegd raadsman van een zvwvpl-verdachte die geen contact heeft gehad met zijn cliënt en daardoor geen machtiging ter verdediging had gekregen toch de gelegenheid te geven de verdediging te voeren. Zou dit niet worden toegelaten dan constateert hij dat zo'n handelwijze wel eens in strijd zou kunnen zijn met de verdragseisen. Zoals uit paragraaf 2.3.6 al volgde heeft de Hoge Raad in het Post-Bouterse arrest zijn advocaat-generaal op dit punt niet gevolgd. In de opvatting van de Hoge Raad wordt derhalve

geen onderscheid gemaakt tussen de gekozen en toegevoegde raadsman. Ook uit de enquête wordt duidelijk dat in de praktijk over het algemeen dit onderscheid niet wordt gehanteerd.

3.8.3 Verdere knelpunten?

Met name uit de interviews ontstaat het algemene beeld dat een relatief grote groep werkzaam in de magistratuur van mening is dat de huidige regeling en vooral de daarop gebaseerde rechtspraak zoals de Bouterse-zaak, duidelijkheid biedt. De advocatuur daarentegen toont zich doorgaans minder gelukkig met de huidige regeling omdat daarmee de verdedigingsmogelijkheden worden beperkt en er bovendien wel erg veel inspanningen van de raadsman worden verwacht.

In de enquête is aan het eind nog gevraagd of er verder knelpunten in de huidige verstekregeling waren te bespeuren. Dit leverde een keur aan antwoorden op. Toch stelde een relatief grote groep uit zowel de zittende als uit de staande magistratuur dat er verder geen knelpunten waren. Degenen die wel verdere knelpunten signaleerden gaven onder andere als reacties:

‘De geldigheidsduur van een machtiging. Bijvoorbeeld een advocaat die voor een cliënt hoger beroep instelt en op dat moment door cliënt wordt gemachtigd maar die daarna verder geen contact meer heeft met zijn cliënt.’ (Gerechtshof)

‘Praktijk redt zich mijns inziens wel; raadsman kan nogal wat informatie die hij voor de rechter relevant acht in aanhoudingsverzoek verpakken; rechtspraak Hoge Raad dat gevoerde verweren door niet-gemachtigde raadsmanen voor zover daardoor door gerecht op in wordt gegaan niet voor toetsing in aanmerking komt, doet merkwaardig aan.’ (Gerechtshof)

‘Aangezien de machtiging slechts betrekking kan hebben op een aan de verdachte bekende processuele situatie, kunnen er problemen ontstaan wanneer deze situatie zich vervolgens wijzigt, bijvoorbeeld door wijziging van de tenlastelegging, voeging met andere zaken, toevoeging van nieuwe stukken aan het dossier, verschijning niet eerder gehoorde getuigen, en dergelijke.’ (Rechtbank)

‘a) Veronderstelde koppeling machtiging - executie (rechtsmiddel termijn) is onjuist. b) Wetgever miskent strekking machtiging. c) Rigide verstekregeling doet afbreuk aan inquisitoire karakter strafproces - waarom mag raadsman de rechter niet voorlichten over de punten waar hij ambtshalve onderzoek naar moet instellen. Dit klemt te meer daar in het Nederlandse strafprocesrecht slechts in uitzonderingsgevallen is voorzien in een verstek-procedure. d) De Bouterse-uitleg beperkt onnodig de functie van de raadsman. e) De inzet moet zijn een volwaardige procedure en niet het tegengaan van aanhoudingen van het onderzoek ter terechtzitting.’ (Gerechtshof)

‘Soms bekruipt mij het gevoel, dat er raadsliden zeggen gemachtigd te zijn, zonder dat dat het geval is. Je zou dat eigenlijk moeten mogen onderzoeken.’ (Gerechtshof)

‘Met name bij verdachten die op enig moment (ook voor hun raadsman) niet meer te traceren zijn leidt de regeling ertoe dat de behandeling bij verstek, nadat op een formeel juiste wijze (zvwovp) betekend

is, terwijl feitelijk verdachte niet op de hoogte is, geen enkel verdedigingselement meer toe laat. De `straf die aldus staat op hem en zich niet meteen laten machtigen door de raadsman is wel heel zwaar. Dat is te meer schrijnend waar de raadsman vaak op basis van de eerdere contacten die er wel geweest zijn wel iets zinnigs te melden zou hebben gehad.' (Rechtbank)

`Persoonlijke verschijning blijft wenselijk en is niet, zoals de huidige regelgeving doet op één lijn te stellen met een gemachtigde raadsman. Dit zowel voor de omschrijving van de feiten, als voor de persoonlijke omstandigheden.' (Arrondissementsparket)

`Er moet een schriftelijke machtiging worden ingevoerd, die aan vrijwel alle onzekerheid een eind maakt.' (Arrondissementsparket)

`Regeling art. 279 Sv functioneert in de praktijk niet, althans de problemen waarvoor de verdediging zich gesteld kan zien leiden er vaak toe dat van een machtiging ex 279 wordt afgezien. Specifieke knelpunten: - Feit dat verdachte raadsman in een vroegtijdig stadium heeft gemachtigd, betekent geenszins dat verdachte van de datum van de zitting op de hoogte is (bv. verslaafden/illegalen). - Wat te doen indien raadsman na zitting in eerste aanleg (waarbij hij als gemachtigde raadsman heeft opgetreden) geen contact meer heeft met zijn cliënt? Wel of geen hoger beroep instellen?' (advocaat)

`Een machtiging veronderstelt dat alles wat er in die strafprocedure kan gaan gebeuren (met name ter zitting) tevoren bekend is en is besproken. Dat is m.i. een illusie. Zo kunnen er altijd dingen gebeuren, waarover eigenlijk (nader) overleg tussen advocaat en cliënt nodig is. De regeling legt een zware verantwoordelijkheid op de advocaat.' (advocaat)

`Raadsman wordt thans woord ontnomen, ook in zaken waar hij door de Rechtbank ambtshalve is toegevoegd. Indien er puur juridische punten in het geding zijn, dient de raadsman deze naar voren te kunnen brengen. Een van de rollen van een (toegevoegd) raadsman is het controleren van de rechtsen procesorde. De rol is bij de huidige regeling tot nul gereduceerd indien men niet gemachtigd is.' (advocaat)

3.9 Algemene bevindingen

In de bovenstaande paragrafen zijn de bevindingen naar aanleiding van de interviews en de enquête gepresenteerd ten aanzien van een aantal specifieke punten van de verstekregeling.

Hoewel de respons op de schriftelijke enquête beperkt was geven de verkregen reacties toch op zijn minst een redelijk beeld van de ervaringen en opvattingen die in de praktijk leven ten aanzien van de verstekregeling. In het algemeen ontstaat het beeld dat de ervaringen c.q. indrukken die men heeft ten aanzien van de verstekregeling zowel tussen de drie beroepsgroepen als binnen de beroepsgroepen zelf op veel punten verschillen. Slechts met betrekking tot enkele vraagpunten zijn de ervaringen/opvattingen gelijklopend. In paragraaf 4.2 zullen meer specifieke conclusies worden verbonden aan de uitkomsten per thema.

